

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 217

van **MANUELA VAN WERDE**

datum: 15 februari 2023

aan **MATTHIAS DIEPENDAELE**

VLAAMS MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING, WONEN EN ONROEREND ERFGOED

Onroerenderfgoedrichtplannen als erfgoedinstrument - Evaluatie

Een onroerenderfgoedrichtplan is een instrument om erfgoed te behouden en te ontwikkelen voor de toekomst. Het is bedoeld om een gemeenschappelijke langetermijnvisie uit te werken tussen verschillende partners, zowel bij de bestemming en inrichting van bepaalde gebieden als de uitwerking van een visie rond een bepaald erfgoedthema.

In 2016 werd er gestart met twee pilootprojecten: de mergelgroeven in Riemst en de hoogstamboomgaarden in Haspengouw. Deze uitgewerkte plannen zijn terug te vinden op de website onroerenderfgoed.be. In 2020 werd hier een nieuw pilootproject aan toegevoegd: het onroerenderfgoedrichtplan voor historische landgoederen.

1. Hoe evalueert de minister dit instrument? Zijn er naast de bovenvermelde richtplannen nog casussen waarvoor er een intentieverklaring is opgesteld? Zo ja, welke? In welke fase zitten deze plannen?
2. Zijn er vanuit lokale overheden, organisaties en/of erfgoedverenigingen de afgelopen jaren voorstellen of ideeën gekomen? Ziet de minister nog projecten waarvoor een richtplan opgemaakt kan worden?
3. Wordt dit instrument afdoende gebruikt? Zal dit instrument verder gepromoot worden en zo ja, hoe?

**Vlaams
Parlement**

ANTWOORD

op vraag nr. 217 van 15 februari 2023

van **MANUELA VAN WERDE**

1. Het onroerenderfgoedrichtplan neemt binnen het sectorale beleidsinstrumentarium een bijzondere positie in. Het heeft als grote verdienste dat het gestoeld is op een geïntegreerde aanpak en op het aangaan van partnerschappen met andere beleidsvelden en besturen. De toekomstvisie in het onroerenderfgoedrichtplan komt via een intensief participatietraject tot stand. Dit vraagt de nodige tijd maar biedt het grote voordeel dat verschillende belangen op elkaar worden afgestemd en dat er doorheen het proces een stevig draagvlak en een dynamiek ontstaat om de ambities op het terrein waar te maken. De plannen verankeren de zorg voor erfgoed- en landschapswaarden op een laagdrempelige manier in gebiedsgericht beleid. Met dit instrument kunnen we de cultuurhistorische kwaliteiten in dialoog met heel wat stakeholders en de lokale bevolking verder vormgeven. De eerste projecten toonden intussen aan dat het instrument werkt:

Alle partners die meewerkten aan het onroerenderfgoedrichtplan voor **hoogstamboomgaarden in Haspengouw en Voeren** zijn enthousiast over de inclusieve aanpak. Eind september 2022 werd gezamenlijk een eerste actieprogramma met 46 acties voor hoogstamboomgaarden goedgekeurd. Tijdens het participatietraject werden vijf prioritaire acties geselecteerd, die ondertussen quasi allemaal uitgevoerd worden:

- *Uitwerken van een vergunningskader en handhavingsbeleid:* er werd in samenwerking met de gemeenten een waarderingskader voor hoogstamboomgaarden als ondersteuning voor het nemen en motiveren van beslissingen voor kapvergunningen voor hoogstamboomgaarden uitgewerkt. Gemeenten kunnen hier nu al mee aan de slag. Op basis van de ervaringen zal het kader regelmatig bijgewerkt en uitgediept worden.
- *Opmaak van een hoogstamboomgaardeninventaris:* er werd een uitgebreide inventarisatie gemaakt van 50 hoogstamboomgaarden en op basis hiervan werd een inventarisatiehandleiding opgesteld. De IOED's, het hoogstamboomgaardenloket en de gemeenten gaan hier verder mee aan de slag om tot een gebiedsdekkende inventaris te komen.
- *Opstarten van een hoogstamboomgaardenloket:* dit loket werd opgestart op 1 januari 2023 voor een periode van drie jaar. Het loket zal enerzijds herstel en achterstallig beheer uitvoeren op het terrein en anderzijds als uniek aanspreekpunt en kenniscentrum fungeren ter ondersteuning van eigenaars en lokale besturen.
- *Beheermaatregelen financieel ondersteunen:* er loopt al een kleinschalig project voor het afsluiten van beheersovereenkomsten voor hoogstamboomgaarden in Voeren. Momenteel bereiden we opschaling van dit systeem naar heel Haspengouw voor. Bij een eventuele herziening van het actieprogramma in 2025 kan dit als doel worden opgenomen.
- *Gecentraliseerd oogststelsel uitwerken:* het hoogstamboomgaardenloket onderzoekt hoe dit kan uitgewerkt worden.

Voor het onroerenderfgoedrichtplan voor de **mergelgroeves in Riemst** zitten we ook al een tijd in de fase waarin acties worden uitgevoerd. Zo werkt Onroerend Erfgoed momenteel een beschermingsvoorstel uit voor de groeve Grote Berg in Zussen, loopt onderzoek tot het opmaken van een nieuw stabilisatievoorstel voor instabiele zones onder bebouwing in Zussen en hebben we zojuist een subsidie toegekend aan de

gemeente Riemst om documentairefilms te maken over de geschiedenis van de mergelgroeven in Riemst. De documentaire maakt deel uit van een campagne om de Riemstenaars en alle Vlamingen te informeren over de geschiedenis, de waarden en de problematiek van de mergelgroeven. Niemand kan dit verhaal beter tot leven brengen dan de mensen die zelf nog in de mergelgroeven hebben gewerkt.

Na de pilootrichtplannen voor de mergelgroeven in Riemst en de hoogstamboomgaarden in Haspengouw is nu ook het onroerendergoedrichtplan voor **historische landgoederen** in ontwikkeling. Hiervoor is in 2022 de intentieverklaring ondertekend en er lopen workshops om het richtplan en het actieprogramma dit jaar vorm te geven. We zijn er voor dit richtplan opnieuw in geslaagd een brede groep belanghebbenden rond het thema samen te brengen. Deze belanghebbenden, waaronder heel wat eigenaren, appreciëren het dat we naar de noden luisteren en samen zoeken naar beleid dat een duurzame toekomst voor dit erfgoed mogelijk maakt.

We kunnen dus wel stellen dat het instrument succesvol is en leidt tot concrete resultaten. De lopende projecten leerden dat het wel tijd vraagt – dit is eigen aan een participatieve aanpak - en een consequent engagement van diverse beleidsvelden en beleidsniveaus.

Naar aanleiding van het Verbond ommeland haven en polders Linkeroever (30 maart 2022) is in januari 2023 het onroerendergoedrichtplan **polders Linkeroever en Doel** opgestart. Dit richtplan is het eerste dat door externe partners wordt uitgevoerd met een subsidie van de Vlaamse overheid. De gemeente Beveren neemt de procesbegeleiding op zich en IOED Erfpunt voert het onderzoek uit. Hierbij kunnen ze rekenen op ondersteuning van het agentschap Onroerend Erfgoed. Het project bevindt zich momenteel in de opstartfase waarin het exacte doel en de projectaanpak worden afgestemd tussen de partners, om zo het ondertekenen van een intentieverklaring voor te bereiden. Met dit richtplan willen we een toekomstvisie uitwerken voor het erfgoed van Doel en de omliggende historische polders. Via participatie van de verschillende betrokken actoren moet dit leiden tot een gedragen visie en actieprogramma voor de toekomst van het gebied.

2. Occasioneel brengen externen thema's aan die telkens worden afgewogen. Een voorbeeld is het thema 'Historische houtkanten'. VLM heeft over dit onderwerp inmiddels een houtkantenplan opgestart. We proberen zo de krachten te bundelen. De suggestie om een onroerendergoedrichtplan op te maken voor Linkerscheldeoever kwam vanuit het toekomstverbond in Doel, waarna we samen met de lokale overheid (de gemeente Beveren) het project hebben gestart.
3. Het is zeker een instrument dat we verder willen promoten en gebruiken, voor zover we telkens voldoende mensen en middelen vinden om hierop in te zetten. We verkennen, parallel met mogelijke onderwerpen voor thematische beschermingen tijdens een volgende regeerperiode, ook thema's die voor een richtplan in aanmerking kunnen komen. Daarnaast verkennen we de mogelijkheid om ook externen aan de slag te laten gaan met dit instrument. Het richtplan voor Doel kan daarbij richtinggevend worden. Omdat het bij onroerendergoedrichtplannen om intensieve en langdurige processen gaat, moet telkens wel goed afgewogen worden of dit instrument het meest geschikt is, alvorens hierop in te zetten.

Tot slot geef ik graag mee dat we voor 70 "aangeduide ankerplaatsen" al beschikken over een ruimtelijke visie op de landschappelijke ontwikkeling. Die 70 gebieden uit de landschapssatlas worden door het Onroerendergoeddecreet eveneens beschouwd als onroerendergoedrichtplannen. Zij kunnen met relatief beperkte inspanningen verder doorwerken op het terrein wanneer voor die gebieden participatief actieprogramma's worden opgemaakt die de toekomstvisie, aandachtspunten en beheerdoelstellingen concretiseren en realiseren.